

N:o 249.

Af herr **J. A. Jonsson** i Hökhult, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.*

I nådiga propositionen n:o 79 till innevarande års Riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit åtskilliga förändringar i nu gällande brännvinsförsäljningsförordning af den 24 maj 1895.

Hvad nu i denna förordning lämnats orubbadt, är bland annat, att vid försäljning af brännvin af annan än rättighetsinnehafvare i partier om minst 250 liter försäljningsavgift icke behöfver gäldas. Detta anser jag icke vara riktigt, ty därigenom undandragas rätt stora kvantiteter brännvinsförsäljningsavgiften, medan sådan får betalas vid vanlig försäljning.

Det förefaller, som om man på detta sätt afsåge att gynna de förmögnare och bättre situerade samhällsklasserna, sådana personer nämligen, som hafva råd att på en gång köpa ett sådant betydligt kvantum brännvin. Detta kan ej vara riktigt. Den, som är i den goda ställningen, att han kan köpa 250 liter på en gång, den har tydligen bättre förmåga att betala försäljningsavgift än den, som måste inskränka sig till att köpa endast en liter i sänder. Men vid dylika små inköp är man hänvisad till sådana säljare, som hafva vanliga rättigheter, och med dessa rättigheter följer skyldigheten att betala avgift för det brännvin, som säljes. Utom den orättvisa, som i och för sig ligger i denna ojämnhet, kan den ej undgå att väcka missnöje och bitterhet mot statsmakterna och de förmögnare samhällsklasserna, och en sådan stämning bör naturligen såvidt möjligt undvikas eller undanröjas.

Då den principen är införd i lagstiftningen, att försäljning af brännvin skall drabbas af en särskild afgift, kan jag icke finna något skäl, som talar för, att denna princip endast delvis skall tillämpas. Ingen bör sålunda ha rätt att till konsumenterna försälja brännvin, som icke är ålagd att betala försäljningsavgift, hvadan all partiförsäljning, hur stor kvantiteten än må vara, endast må ske till rättighetsinnehafvare och all försäljning till allmänheten gå endast genom dem. Det behöfver här icke särskildt påpekas, i huru hög grad en sådan anordning skulle öka inkomsterna af landets brännvinsförsäljning.

Att klubbar, föreningar och sällskap kunna erhålla rättigheter till utskänkning i sina lokaler och för sina medlemmar samt dessas gäster kan jag icke heller finna vara rätt, detta så mycket mindre, som sådana institutioner väl må anses kunna vara utan spirituosa, då de samlas för sina syften. Det ligger i möjligheten af sådan utskänkingsrätt den faran, att föreningar kunna bildas i huru stor utsträckning som helst med sken af något godt ändamål, men med syfte att erhålla utskänkingsrättighet. Sådana klubbar, föreningar och sällskap, hvilkas verksamhet och syfte äro goda, böra också kunna reda sig utan spirituösa drycker, hvilka icke gärna kunna verka på annat sätt, än att medlemmarna blifva mindre lämpliga att fylla sin uppgift. Det kan icke heller för Kungl. Maj:ts befallningshafvande vara så lätt att afgöra, hvar rättighet skall ges eller icke, då, om en förening erhåller sådan rättighet, äfven andra kunna anse sig lika befogade att på samma sätt varda gynnade.

Ett annat slag af utskänkingsrättigheter, som icke heller kan anses hvarken nödigt eller nyttigt, äro sådana rättigheter vid hälsobrunnar, badorter eller andra kurorter. Många auktoriteter förklara på det bestämdaste, att spritdrycker äro skadliga för friska människor, huru mycket mera skada de icke då de svaga och sjuka. Om utskänkingsställen finnas på hälsoorterna, är det att befara, att mången icke kan motstå begäret att begagna rusdrycker, och därigenom blefve hälsoortens annars välgörande verkningar hämmade, och på det sättet skulle de äfven här vara till stor skada. Meningarna äro ju delade om lämpligheten af att utskänkning öfver hufvud taget bör äga rum på någon plats, men därom borde väl dock alla kunna enas, att sådan åtminstone icke bör finnas vid hälsoorter, där de svaga och sjuka borde få vara i lugn och ro och befrias för frestelsen.

Äfven i ett annat afseende tillåter jag mig yrka en förändring i den nädiga propositionen. Jag är nämligen af den meningen, att utskänkingsbolag ej bör ha rätt att till annan öfverlåta rättighet till utminuterung. Där bolag fått rätt att öfverlåta någon del af sina rättigheter mot

bestämd afgift, har det visat sig, att försäljningen af brännvin betydligt öfverskridit den beräknade och förut bestämda afgiften, hvilket tyder på, att de personer, på hvilka öfverlåtelsen skett, i sitt eget intresse bemödat sig om att drifva upp omsättningen så mycket som möjligt.

Då lagstiftningen bör gå i den riktningen att bringa ner brännvinskonsumtionen, strider den här påpekade anordningen däremot och bör sålunda ej tillåtas.

Det finnes säkerligen icke heller några giltiga skäl för att bolag må kunna göra denna öfverlåtelse. Det kan icke heller vara af behovet påkalladt, då bolagsdelägarnes antal skall vara minst nio och bolaget alltså icke bör sakna krafter att på bästa sätt ordna affären på sin plats.

Då all försäljning, som sker genom bolag, drabbas af försäljningsavgift, utom det att bolaget måste till det allmänna afstå all sin vinst, under det å andra sidan enskilda rättighetsinnehafvare, som lyckats uppdrifva sin omsättning öfver det beräknade litertalet, undgå försäljningsavgiften för öfverskjutande belopp, så skulle den af mig här förordade bestämmelsen äfvenledes medföra den fördelen, att allt försåldt brännvin skulle draga vederbörlig försäljningsavgift.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län har också i afgifvet yttrande anfört bland annat, att bolag icke borde få öfverlåta någon rättighet till utminuterung af brännvin. Dylika rättigheter kunde bolagen själfva utan svårighet utöfva.

En annan oegentlighet, hvilken man hade hoppats skulle undanröjas i den nådiga propositionen, är, att fördelningen af brännvinsvinsterna mellan stad och land är så ojämn, i det att städerna gentemot landsbygden erhålla en oproportionerlig andel. Under det städerna ha i inkomst af brännvinsförsäljningen omkring 6 kronor pr invånare, komma endast 37 öre pr invånare på landsbygden.

I den nådiga propositionen har man visserligen i något ringa afseende sökt finna en utjämning, något, som Riksdagen tidigare kraftigt fordrat, men den föreslagna åtgärden är alltför obetydlig för att göra full rättvisa. Det rättvisaste vore tvifvelsutan, att alla inkomster, som härflyta från brännvinsförsäljningen i landet, inginge till statskontoret liksom tillverkningskatten. Men det får väl erkännas, att en sådan åtgärd skulle medföra alltför stora rubbningar i kommunernas utgiftsstat, särskildt städernas, hvarför jag ej nu skall yrka det.

Emellertid kräfver rättvisa och billighet, att landsbygden erhåller en större andel än hittills af de här berörda afgifterna.

För min del håller jag före, att fördelningen borde ske så, att stad, som ej deltager i landsting, får fem tiondedelar, och andra städer tre tionde-

delar, och resten insättes i statskontoret till fördelning. Möjligen skulle detta föranleda någon minskning i städernas inkomster, hvilket i och för sig ingalunda vore orättvist. Jag tror dock, om, såsom jag här ofvan föreslagit, allt försäldt brännvin drabbades af försäljningsafgift, skulle detta öka inkomsten för denna handtering så mycket, att städernas inkomster af brännvinet hädanefter blefve i det närmaste lika stora som hittills.

Det ligger för öfrigt icke någon rättvisa i, att städerna på sätt här ofvan antydts hittills gynnas och fortfarande skulle gynnas på landsbygdens bekostnad. Städerna ha i alla fall mycket stora fördelar framför landsbygden och på dess bekostnad. Till städerna draga sig alltmer de förut på landsbygden boende statstjänstemännen och bära sålunda sina skatter öfver till stadskommunerna. Då numera både militära och civila boställen indragits och regementena förläggas till städerna, så draga sig äfven officerarne i regel till städerna, hvilka därigenom erhålla betydande skatteinkomster. I städerna ligga äfven statens läroverk med dess stora tjänstemannapersonal, och då landsbygdens barn skola genomgå sådana läroverk, ställer det sig mycket dyrare för dessa än för städernas. Många andra sådana exempel skulle kunna framdragas, som visa, huru gynnade städerna äro framför landsbygden. Så skulle man kunna påpeka, hvilka stora inkomster städerna hafva i kommunalskatt af brännvinsbolagen.

Af den utredning, som finnes i nådiga propositionen, ser man skillnaden på de skatter, som få betalas i stad och på landsbygd, huru olika ställningen är. En jämförelse mellan uttaxering för kommunala ändamål år 1902 i stads- och landskommuner, efter enahanda grund beräknad, visar, att uttaxeringen utgjorde pr bevillningskrona:

i omkring	55	procent af stadskommunerna	högst	5	kronor,
»	»	45	»	»	öfver 5 kronor.

Till mer än 7 kronor 50 öre per bevillningskrona belöpte sig uttaxeringen endast i 3 städer och en köping.

I landskommunerna utgjorde uttaxeringen per fyrk

i omkring	32	procent	högst	50	öre,
»	»	38	»	mellan 51 och 75 öre,	
»	»	19	»	» 76 öre och 1 krona,	
»	»	10	»	öfver 1 krona.	

Vid närmare granskning finner jag, att i städernas uttaxering ingår emellertid äfven aflöning till prästerskapet, underhåll af gator och dylikt, under det att landsbygdens befolkning utom den här anförda uttaxeringen

äfvén drabbas af kostnaden för prästerskapets aflöning samt den omfattande kostnaden för vägunderhållet. Tillströmningen af folk till städerna och hopandet af kapital därstädes göra äfvén, att skillnaden i berörda afseende mellan stads- och landskommuner blir för hvarje år större. Brännvinshandteringen afsåg ursprungligen att vara en binäring för jordbruket, men den har alltmer öfvergått att blifva en väsentlig inkomstkälla för städerna. Om med hänsyn till detta fördelningen mellan stad och land blefve jämnare, vore det både billigt och rättvist.

På grund af hvad sålunda anförts, tillåter jag mig hemställa,

att det af Kungl Maj:t framlagda förslag till förordning angående försäljning af brännvin måtte undergå de ändringar, hvartill det jag ofvan anført må gifva anledning.

Särskilda utskottet n:o 2 torde verkställa nödig formulering af de olika §§, som behöfva ändras.

Stockholm i mars 1905.

J. A. Jonsson.
